

Posudek diplomové práce Pavlína Josisové „Role konvence v Austinově teorii řečových aktů“

Diplomová práce Pavlína Josisové má za téma Austinovu koncepci řečových aktů z hlediska jejich „konvenčnosti“. Téma konvence je přitom sledováno jak na bázi Austinových vlastních poznámek, tak na pozadí Lewisovy knihy *Convention*, v níž je podána „teorie“ konvenčnosti. Autorka si klade za cíl zhodnotit, v jakém smyslu lze považovat řečové akty za konvenční, zvláště ve vztahu k Austinovým vlastním vyjádřením, která za takové považují jen akty lokuční a ilokuční, nikoli perlokuční.

Ve všech těchto problémech postupuje autorka samostatně, s nadhledem, citem pro jazyk a zaujetím pro filosofický problém. Její přehled problematiky Austinovy teorie je jasný a poučený, se snahou o vlastní příklady a čtivý výklad. Tento didakticky citlivý přístup ustupuje v druhé části, kde jsou zvláště ve vztahu k Lewisovi některé momenty jeho teorie ponechány bez vysvětlení. Ve zbytku posudku se omezím proto výhradně na tuto část práce.

Zvláště podivná je zmíněná změna přístupu u bodu 5 Lewisovy definice konvence, kde je požadována existence alternativní pravidelnosti (viz s. 45). Tento bod autorka i v dalším textu nechává, nemýlím-li se, zcela bez odezvy (srov. třeba shrnutí na s. 52). S ohledem na to se pak mohou některé její závěry jevit jako ne zcela přesvědčivé či podložené. Navíc je tím zasažen i centrální problém práce, jímž je údajná konvencionalita lokučních a ilokučních aktů ve srovnání s akty perlokučními. Autorka toto Austinovo tvrzení přitom opakovaně uvádí a parafrázuje (viz s. 40, 54, 59, 60), jediné jasnější vymezení toho, co Austin vlastně (ne)konvenčností příslušných aktů myslí, se ale nachází pouze na s. 60, z níž lze nabýt dojmu, že konvenčnost lokučního a ilokučního aktu je dána jejich situační nezávislostí, tj. tím, že je posuzovatel s to jejich význam pochopit již na základě jich samých, což u perlokučního aktu neplatí.

Autorka sama k problému zaujímá několik stanovisek. V prvním tvrdí odlišnost typů konvencí u lokučních a ilokučních aktů ve smyslu jejich založení na konvencích jazyka a konvencích o jazyce (což je rozlišení převzaté od Morgana). V druhém stanovisku vyjadřuje opatrný souhlas s Austinovým tvrzením o nekonvenčnosti performativních aktů. Osobně se mi zcela nepodařilo pro tuto tezi usledovat důvody, což je podle mě dáno mj. i již zmíněným dosti volným vymezením konvence u Austina (případně jeho příliš volnou reprodukcí) a nejasným vztahem k Lewisově definici konvence jako pravidelnosti. To může být dost možná dáno i zmíněným ignorováním 5. klauzule. Důsledek je pak ten, že lze považovat za konvenci i pravidelný tlukot srdce, protože ho vykazují členové komunity, očekávají, že se bude odehrávat a preferují, aby se odehrávalo. V rámci obhajoby by proto bylo vhodné, aby uvedené důvody autorka ještě jednou shrnula, jasněji podala Austinovo vymezení konvence a jeho vztah k Lewisově definici.

Nad rámec těchto oficiálních námitek poznamenávám, že mi toto vyjasnění přijde jako relativně těžký úkol již s ohledem na celkově deskriptivní přístup Austina i Lewise k problematice něčeho, co je zjevně normativně založené. To má za následek četné konfúze a nejasnosti. Vezměme už např. formulaci podmínek, za nichž je nějaký akt považován za zdařilý (s. 26-27). Říká se o nich, že jsou konvenční, a to včetně podmínky, podle níž má mít osoba určitá vnitřní přesvědčení, intence či city, jinak je např. nějaký akt považován za neupřímný. Konvenčnosti citů či přesvědčení – být do značné míry nepochybná – je přitom problém sám o sobě, a je např. otázkou, jakou formou jsou schopni účastníci příslušných aktů, včetně toho, kdo city má, kontrolovat jejich plnění. Podobně je, zdá se mi, otázkou, jak se podle Lewise pozná pravidelnost, resp. co je to pravidelnost – a podobně, co je to preference

atd., a zda pravidelnost sama není předmětem konvence. Fakticky bychom se v uvedených vymezeních točili pořád v kruhu.

□

Všechny uvedené poznámky jsou uváděny jako podněty k diskusi, tj. nijak nesnižují fakt, že práce plně vyhověla požadavkům na práci tohoto typu kladeným. V souladu s tímto závěrem práci hodnotím jako **výbornou** a doporučuji ji tímto k obhajobě.

V Praze dne 26. srpna 2015

Doc. PhDr. Vojtěch Kolman, PhD.